

Бащук І.Г.,
к.е.н, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РИНКУ ФІНАНСОВОКРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Ринок фінансово-кредитних послуг є одним із найдинамічніших сегментів сучасної економіки, адже він забезпечує ефективний рух капіталу, формує умови для інвестиційної діяльності та сприяє розвитку підприємництва. Його функціонування базується на взаємодії банківських і небанківських фінансових установ, які пропонують широкий спектр послуг: кредитування, страхування, інвестування, лізинг, факторинг, управління активами тощо. Важливим чинником розвитку цього ринку є глобалізація та цифровізація, що стимулюють появу нових фінансових інструментів і технологій, таких як фінтех-платформи, електронні платежі та блокчейн-рішення.

Основними учасниками ринку є банки, кредитні спілки, страхові компанії, інвестиційні фонди, лізингові та факторингові організації. Кожен із цих інститутів виконує специфічні функції: банки забезпечують мобілізацію тимчасово вільних коштів та їх трансформацію у кредити; страхові компанії здійснюють захист майнових і фінансових інтересів клієнтів; інвестиційні фонди акумулюють ресурси для фінансування масштабних проєктів. Таким чином, ринок фінансово-кредитних послуг виконує роль посередника між власниками капіталу та його споживачами.

Фінансово-кредитні послуги мають нематеріальний характер, що істотно ускладнює їх оцінку та відображення в бухгалтерському обліку. На відміну від матеріальних активів, які можна безпосередньо виміряти у фізичних одиницях та оцінити за собівартістю чи ринковою ціною, фінансово-кредитні операції ґрунтуються на договірних зобов'язаннях і майбутніх грошових потоках. Їхня вартість формується через комплекс чинників: процентні ставки, строки погашення, кредитні ризики, рівень ліквідності та коливання ринкової кон'юнктури. Саме тому бухгалтерський облік у цій сфері не може обмежуватися традиційними методами оцінки, а потребує застосування спеціалізованих підходів, що враховують ймовірнісну природу фінансових результатів та ризиків.

З огляду на це, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) передбачають використання принципу справедливої вартості, який дозволяє відображати реальний економічний зміст операцій, а не лише їх формальні параметри. Крім того, важливим є формування резервів під можливі втрати, що забезпечує достовірність фінансової інформації та підвищує рівень захисту інвесторів і кредиторів. Облікове відображення фінансово-кредитних послуг має також враховувати часову вартість грошей, адже майбутні грошові потоки оцінюються з урахуванням дисконтування. Таким чином, специфіка нематеріальної природи цих послуг зумовлює необхідність комплексного підходу до їх бухгалтерського супроводу, який поєднує економічний аналіз, оцінку ризиків та відповідність міжнародним стандартам.

Ключовими аспектами обліку є:

визнання доходів і витрат: банки відображають процентні доходи, комісійні надходження, витрати на формування резервів; страхові компанії — страхові премії та виплати; лізингові компанії — лізингові платежі;

формування резервів: створення резервів під можливі втрати за кредитами чи страховими зобов'язаннями є обов'язковим для забезпечення фінансової стійкості;

оцінка фінансових інструментів: застосовується принцип справедливої вартості, що дозволяє відображати реальний стан активів і зобов'язань;

розкриття інформації: фінансова звітність повинна бути прозорою та зрозумілою для інвесторів, кредиторів і регуляторів.

Сучасний ринок фінансово-кредитних послуг стикається з низкою викликів: високим рівнем конкуренції, необхідністю дотримання міжнародних стандартів, ризиками неплатоспроможності клієнтів, а також впливом глобальних фінансових криз. Водночас цифровізація відкриває нові можливості для автоматизації облікових процесів, впровадження електронної звітності та використання аналітичних інструментів для прогнозування ризиків.

Ринок фінансово-кредитних послуг є складною системою, що потребує високого рівня регулювання та професійного облікового супроводу. Його ефективність залежить від точності та прозорості бухгалтерського відображення операцій, що забезпечує довіру інвесторів і стабільність фінансової системи. Перспективи розвитку цього ринку пов'язані з інтеграцією міжнародних стандартів, впровадженням інноваційних технологій та підвищенням фінансової грамотності учасників.